

PSDB
.....
grupa WYG

Raport metodologiczny

Wykonanie badania ewaluacyjnego „Komplementarność i synergia interwencji realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w perspektywie finansowej 2004 – 2006.”

Styczeń 2010

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Problematyka badania. Podstawowe pojęcia	3
3. Cel i zakres badania	7
3.1. Cel badania.....	7
3.2. Zakres badania.....	7
3.3. Problemy badawcze	7
3.4. Pytania badawcze – pytania ewaluacyjne	7
4. Badanie jako proces.....	10
5. Metody i techniki badawcze.....	14
5.1. Planowane metody i techniki badawcze w zakresie gromadzenia danych pierwotnych i wtórnych	15
5.1.1. Analiza dokumentów	15
5.1.2. Indywidualne wywiady pogłębione	17
5.1.3. Zogniskowane wywiady grupowe.....	18
5.1.4. Badanie kwestionariuszowe	19
5.1.5. Studia przypadku	20
5.2. Zestawienie pytań badawczych oraz metod badawczych.....	20
5.3. Metody analizy danych	22
5.4. Opis sposobu rejestracji danych uzyskanych w wyniku badania.....	23
6. Organizacja procesu badawczego.....	24
6.1. Zespół badawczy	24
6.2. Etapy procesu badawczego	24
6.3. Współpraca z Zamawiającym	26
7. Produkty badania	27
7.1. Raport końcowy	27
7.2. Broszura informacyjna.....	29
7.3. Prezentacje wyników badania.....	30
8. Harmonogram realizacji zamówienia	30
9. Bibliografia	31

1. Wstęp

Niniejszy raport metodologiczny stanowi prezentację koncepcji badania ewaluacyjnego „Komplementarność i synergia interwencji realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w perspektywie finansowej 2004 – 2006.”

Koncepcja ta powstała w oparciu o metodologiczne wytyczne przygotowane przez Jana Lutyńskiego. Zgodnie z tymi wytycznymi, *pełna koncepcja badawcza rozwiniętych badań właściwych (nie eksploracyjnych, w których badacz dopiero zastanawia się nad problemem) obejmuje ustalenie następujących spraw:*

- problematyka badań;
- aparat pojęciowy;
- przedmiot badań;
- podstawa źródłowa i techniki otrzymywania materiałów;
- inne techniki badań;
- metoda badań, jej uzasadnienie i ocena wniosków;
- sposób prezentacji wyników i ich rola (Lutyński 2000: 77-109; Lutyńska 1984: 13-15;).

Wszystkie powyższe zagadnienia zostały omówione poniżej. Struktura niniejszego opracowania odbiega nieznacznie od modelu zaprezentowanego przez Lutyńskiego, jednak dzięki temu możliwe było zaprezentowanie całokształtu problematyki i procesu badania w sposób możliwie najbardziej przejrzysty.

2. Problematyka badania. Podstawowe pojęcia

Problematyka **komplementarności i synergii** jest obecna w teorii i praktyce zarządzania zarówno sektora prywatnego, jak i publicznego.

Szczególnie **pojęcie synergii** jest obecnie często stosowane w nauce o zarządzaniu przedsiębiorstwem. Jest ono odnoszone do zagadnienia dywersyfikacji działalności firmy, a więc do rozszerzania przez nią asortymentu produkowanych dóbr i/lub usług (Romanowska 2004: 91-92; Pierścionek 1998: 285). Jednym z atutów dywersyfikacji jest właśnie możliwość uzyskania efektu synergii, który jest definiowany jako (Suszyński 1994: 44):

rezultat zjawiska synergii, którego łączny wymiar ekonomiczny przewyższa wielkość sumy efektów oddzielnego wykorzystania elementów wyznaczających to zjawisko.

Efekt synergii oznacza więc w przypadku przedsiębiorstw uzyskiwanie nadzwyczajnych efektów ekonomicznych dzięki połączeniu różnych – wzajemnie się uzupełniających i stymulujących – rodzajów

prowadzonej działalności. Tak rozumiana synergia może mieć wymiar technologiczny, rynkowy, badawczo-rozwojowy oraz finansowy (Pierścionek 1998: 285). Może też dotyczyć rozwoju zasobów ludzkich (wzrost kompetencji pracowników).

W literaturze efekt synergii jest także nazywany efektem synergicznym oraz – celnie – efektem „2+2=5” (Romanowska 2004: 91). W niniejszym opracowaniu oraz w całym projekcie badawczym wykorzystywane będzie pierwsze z tych określeń.

Kwestia synergii dotyczy także interwencji finansowanych ze środków publicznych. Pojęcie synergii jest tu rozumiane w sposób pokrewny do zaprezentowanego wyżej ujęcia menadżerskiego.

W przypadku przedsięwzięć finansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej **pojęcie synergii ściśle wiąże się z kategorią komplementarności**. **Komplementarność** jest bowiem określana jako (*Mechanizmy zapewnienia komplementarności działań pomiędzy Europejskim Funduszem Społecznym a Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego*: 3):

synergia i wzajemne uzupełnianie się świadomie podejmowanych działań poprzez skierowanie strumienia wsparcia na ich realizację dla efektywniejszego rozwiązania problemu bądź osiągnięcia założonego celu na poziomie lokalnym, regionalnym, ponadregionalnym lub krajowym.

Natomiast synergia jest – podobnie jak w teorii zarządzania – pojęciem odnoszącym się do osiągania dzięki komplementarności efektów większych niż w przypadku prostego sumowania wpływu poszczególnych oddzielnych działań. Dlatego też można mówić o **efekcie synergii**, który występuje wtedy, gdy (Pylak 2009: 39):

realizacja każdego projektu z osobna (np. na innym obszarze, dla innych interesariuszy lub w innym czasie) da w sumie niższe efekty niż realizacja tych samych projektów na tym samym obszarze, w tym samym czasie i dla tych samych interesariuszy.

Wyróżnia się **komplementarność** międzyokresową (zachodzącą pomiędzy funduszami lub/i programami finansowanymi w różnych okresach programowania) oraz jednookresową, a także: międzyfunduszową (zachodzącą w przypadku synergii działań finansowanych z różnych funduszy) i wewnątrzfunduszową oraz międzyprogramową (zachodzącą w przypadku działań finansowanych z różnych programów operacyjnych) i wewnątrzprogramową (*Mechanizmy zapewnienia komplementarności działań pomiędzy Europejskim Funduszem Społecznym a Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego*: 4-5). Przedmiotem naszego badania będzie komplementarność jednookresowa (perspektywa finansowa 2004-2006), międzyfunduszowa (EFS i EFRR) oraz międzyprogramowa.

Potrzeba wdrażania projektów o charakterze komplementarnym wiąże się z koniecznością odwołania do przynajmniej jednego mechanizmu zapewniania komplementarności projektów. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego proponuje wyróżnienie następujących mechanizmów:

- komplementarność na poziomie kryteriów wyboru projektów (tu: komplementarność geograficzna, przedmiotowa i bezpośrednia);
- komplementarność instytucjonalno-systemowa;
- komplementarność na poziomie grup roboczych ds. komplementarności;
- komplementarność na poziomie projektów systemowych (Tamże: 9 i nast.).

Podstawowym mechanizmem wydaje się tu mechanizm funkcjonujący na poziomie kryteriów wyboru projektów (kryteria dostępu oraz kryteria strategiczne). Dzięki niemu możliwe jest rzeczywiste premiowanie uzupełniających się projektów. Kryteria gwarantujące komplementarność projektów mogą dotyczyć geograficznej lokalizacji wsparcia, przedmiotu (obszaru merytorycznego) wsparcia oraz komplementarności projektu z działaniami współfinansowanymi z innych funduszy unijnych (Tamże).

Mechanizm komplementarności instytucjonalno-systemowej oznacza taką organizację struktur odpowiednich instytucji, aby ułatwiały one zapewnienie uzupełniania i wspierania się różnych przedsięwzięć. Może to oznaczać koncentrację zarządzania programami operacyjnymi w danej jednostce organizacyjnej konkretnej instytucji (Tamże: 14-17).

Bardzo istotnym elementem jest również mechanizm zapewniania komplementarności przez grupy robocze powołane specjalnie w tym celu. Chodzi tu o koordynację działań podejmowanych w ramach różnych programów operacyjnych. W Polsce dwie instytucje pośredniczące komponentu regionalnego powołały takie grupy robocze (Tamże: 17-20).

Komplementarność na poziomie projektów systemowych występuje natomiast wówczas, gdy działania zaplanowane w ramach projektu systemowego są zbieżne z działaniami zaplanowanymi w ramach innych projektów (Tamże: 20-22).

Dzięki komplementarności jest możliwe uzyskanie **efektu synergii**. Jak przekonuje Korneliusz Pylak (2009: 39), pytania prowadzące do określenia rozmiarów efektu synergii *powinny koncentrować się na kilku kluczowych kwestiach, dla przykładu w przypadku dwóch projektów:*

- *jaki efekt powoduje realizacja tylko pierwszego projektu?*
- *jaki efekt powoduje realizacja tylko drugiego projektu?*
- *jaki efekt powoduje realizacja obu projektów? czy efekty te mogłyby powstać, jeżeli byłby zrealizowany tylko jeden z projektów? (jeśli nie, jest to efekt synergii).*

Propozycja Pylaka zakłada, że wypracowane w ramach projektów efekty mają charakter „twardy” i są wyrażalne liczbowo (np. nowo utworzone miejsca pracy, powierzchnia odrestaurowanych budynków, kilometry wyremontowanych linii kolejowych itd.). Poza tym zakłada się tu, że w przypadku obydwu (lub więcej) komplementarnych względem siebie projektów, występuje ta sama jednostka pomiaru (miejsca pracy, metry kwadratowe, kilometry, godziny itd.).

Założenia te w rzeczywistości nie zawsze mogą być spełnione. Sfera interwencji podejmowanych w ramach projektów finansowanych z funduszy unijnych nie zawsze poddaje się liczbowej charakterystyce. Przykładowo można mówić o komplementarności dwóch projektów szkoleniowych dla osób bezrobotnych w danej gminie (np. szkolenia językowe i szkolenia z obsługi komputera). Dzięki realizacji tych dwóch projektów bezrobotni nabywają konkretnych umiejętności nie tylko w zakresie posługiwania się językiem obcym i komputerem, ale w i zakresie relacji interpersonalnych. Taki efekt synergii jest cenny i ważny, lecz trudny do liczbowego opisanie.

Dlatego też nie jest właściwe konstruowanie quasi-matematycznych wzorów służących do obliczania efektu synergii. Oznaczałoby to bowiem błąd „mierzenia tego, co niemierzalne”. Znacznie bardziej potrzebne jest tu formułowanie **ocen jakościowych, eksperckich**, adekwatnie opisujących wartości dodatkowe uzyskane dzięki realizacji projektów komplementarnych.

Kwestia komplementarności wiąże się z zagadnieniem **linii demarkacyjnej**. Z jednej bowiem strony wskazane jest promowanie kompleksowego podejścia beneficjentów do rozwoju danego obszaru rzeczywistości, z drugiej jednak strony niezbędny jest zestaw zabezpieczeń przeciwdziałających finansowaniu tych samych lub takich samych działań z odrębnych środków. Linia demarkacyjna

oznacza zatem (http://www.mrr.gov.pl/fundusze/fundusze_europejskie/linia_demarkacyjna/strony/linia_demarkacyjna_fe.aspx - data dostępu: 12. 01. 2010):

zestaw kryteriów wskazujących dla określonych typów projektów miejsce (program operacyjny) ich realizacji, w celu uniemożliwienia wielokrotnego finansowania ze środków różnych funduszy UE.

Obecnie zapewnieniu stosowania linii demarkacyjnej służyć mają następujące narzędzia i instrumenty:

- Komitet Koordynujący Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodową Strategię Spójności) – składający się m.in. z przedstawicieli IZ programami operacyjnymi Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa;
- Komitety Monitorujące Programy Operacyjne/Regionalne Programy Operacyjne oraz Podkomitety Monitorujące Program Operacyjny Kapitał Ludzki – w skład których włączeni będą także przedstawiciele innych IZ PO/RPO;
- realizacja krzyżowych kontroli projektów;
- oświadczenia beneficjentów o niefinansowaniu składanych projektów z innych źródeł unijnych (Tamże).

Zagadnienia komplementarności i synergii w projektach finansowanych z funduszy strukturalnych i unijnych były już przedmiotem szeregu badań ewaluacyjnych. Należą do nich przede wszystkim następujące badania:

- „Komplementarność projektów z zakresu infrastruktury transportu drogowego realizowanych w ramach ZPORR oraz komplementarność projektów z zakresu infrastruktury transportu drogowego realizowanych w ramach ZPORR z innymi inicjatywami w tym zakresie” – analiza wykonana w 2008 r. przez Kantor Doradcy w Zarządzaniu;
- „Oddziaływanie funduszy strukturalnych na poziomie podregionów NUTS 3” – analiza wykonana w 2007 r. przez PROKSEN – PBS DGA;
- „Analiza zapisów linii demarkacyjnej pomiędzy programami operacyjnymi: polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej” – analiza wykonana w 2008 r. przez PSDB;
- „Ocena szacunkowa Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013” – analiza wykonana przez Kantor Doradcy w Zarządzaniu i LRDP – Kantor;
- Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS – raport końcowy” – analiza wykonana w 2008 r. przez Agrotec Polska i Polskie Towarzystwo Socjologiczne.

3. Cel i zakres badania

3.1. Cel badania

Celem głównym badania będzie ocena komplementarności i synergii pomiędzy interwencjami realizowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w programach operacyjnych i inicjatywach wspólnotowych perspektywy finansowej 2004 – 2006 w Polsce.

3.2. Zakres badania

Badanie obejmie projekty zrealizowane:

- przy wykorzystaniu środków EFS i EFRR w ramach perspektywy finansowej 2004 – 2006,
- w latach 2004 – 2008,
- na terenie całego kraju.

3.3. Problemy badawcze

Dla osiągnięcia sformułowanego wyżej celu, a więc dokonania pełnej i kompleksowej oceny komplementarności i synergii pomiędzy interwencjami EFS i EFRR w okresie 2004 – 2006, należy poddać analizie kilka głównych problemów badawczych:

1. Na ile i w jaki sposób komplementarność interwencji była brana pod uwagę w procesie programowania EFRR i EFS 2004 – 2006?
2. W jakim stopniu została osiągnięta komplementarność interwencji EFRR i EFS w trakcie realizacji NPR 2004 – 2006?
3. Na ile komplementarność interwencji prowadziła do osiągnięcia efektu synergii?
4. Jakie były kluczowe czynniki wpływające na poziom uwzględniania kwestii komplementarności w programowaniu i realizacji NPR 2004 – 2006 oraz jego (ewentualne) zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi obszarami interwencji?

3.4. Pytania badawcze – pytania ewaluacyjne

Prezentowany projekt badaczy będzie służył w szczególności pozyskaniu odpowiedzi na poniższe pytania badawcze (ewaluacyjne):

1. Czy podczas projektowania interwencji brano pod uwagę potencjalną komplementarność lub synergię projektów z EFS i EFRR? Czy założenia dotyczące komplementarności lub synergii zostały poprawnie sformułowane w dokumentach programowych?
2. Czy system wyboru projektów uwzględniał kwestie dotyczące komplementarności i synergii oraz promował projekty, które cechowała komplementarność?
 - a. Czy można wyróżnić takie obszary wsparcia (działania), w przypadku których promowanie komplementarności było szczególnie istotne?

3. Czy we wszystkich dokumentach poddanych analizie pojęcia komplementarności i synergii były stosowane w jednakowym znaczeniu?
 - a. jeśli tak, to jak te pojęcia były rozumiane/definiowane i czy definicje te odpowiadają rozumieniu komplementarności i synergii stosowanemu przez Zamawiającego badanie?
 - b. jeśli nie, to jakie typy rozumienia/definiowania tych pojęć można zrekonstruować, odnaleźć? W których dokumentach występują określone sposoby rozumienia/definiowania komplementarności i synergii? Czy było stosowane rozumienie kategorii komplementarności i synergii odpowiadające stosowanemu przez Zamawiającego badanie?
4. Czy pojęcia komplementarności i synergii były przez wszystkich 'aktorów' procesu wykorzystywania środków EFS i EFRR rozumiane w ten sam sposób? Jeśli nie, to:
 - a. czy były to różnice znaczące?
 - b. do jakich skutków dla jakości prowadzonych projektów mogła prowadzić taka rozbieżność?
 - c. do jakich skutków w zakresie zarządzania interwencjami mogła prowadzić taka rozbieżność?
 - d. do jakich skutków w zakresie możliwych do osiągnięcia celów interwencji mogła prowadzić taka rozbieżność?
 - e. w jaki sposób rozwiązywano kwestię problemu rozbieżności w rozumieniu pojęć komplementarności i synergii?
5. W jakim stopniu założenia dotyczące komplementarności lub synergii zostały uwzględnione w dokumentacji projektów? Jak wyglądały opisy dotyczące potencjalnej komplementarności lub synergii we wnioskach o dofinansowanie? Czy były zgodne z faktycznym przebiegiem projektu?
 - a. Czy opisy te odwoływały się do konkretnych danych i skonkretyzowanych programów/planów, czy stanowiły raczej ogólną informację na temat intencji wnioskodawcy?
 - b. Czy poziom szczegółowości tych opisów był wystarczający?
6. Jakie typy projektów realizowanych z EFS i EFRR były rzeczywiście komplementarne? Czy istnieje jakiś obszar wsparcia, gdzie komplementarność i synergia są szczególnie widoczne?
 - a. dla których działań można mówić o szczególnie istotnej roli komplementarności i synergii?
 - b. z czego wynika fakt, że komplementarność i synergia uwydatniają się w danych działaniach, a nie w innych?
7. Na ile programy współfinansowane z EFRR i EFS były komplementarne i synergiczne ze sobą? W jakim stopniu założenia komplementarności interwencji – sformułowane na etapie programowania – zostały skutecznie zrealizowane?
8. Jak można ocenić rezultaty (potencjalne i faktyczne) wdrażania komplementarnych projektów w ramach EFS i EFRR?
9. Jaki był efekt synergii dla poszczególnych obszarów wsparcia EFS i EFRR? Jak należy ocenić wielkość osiągniętego efektu (zadowolająca/niezadowolająca)?

10. W jakim stopniu faktyczna komplementarność projektów wpłynęła na zwiększenie pozytywnych efektów synergii?
11. Czy widoczne były inne typy komplementarności badanych projektów, w tym z:
 - innymi projektami finansowanymi z tego samego programu operacyjnego,
 - innymi projektami finansowanymi z innego programu operacyjnego.
12. Jakie są doświadczenia w zakresie realizacji projektów, które w sposób komplementarny oddziałują na rozwój danej społeczności lokalnej?
 - a. czy można znaleźć przykłady celowego przygotowywania pakietu projektów współfinansowanych z EFS i EFRR, które w sposób całościowy obejmowałyby potrzeby danej społeczności lokalnej?
 - b. czym uwarunkowane jest podejmowanie tego typu kompleksowych działań?
 - c. jak w takich sytuacjach przedstawia się kwestia efektu synergii?
13. Jak w świetle doświadczeń okresu 2004 – 2006 można ocenić zasadność/ celowość wdrażania komplementarnych projektów w ramach EFS i EFRR?
14. Jakie są obszary wsparcia, w których przydatność/potrzeba realizacji projektów komplementarnych finansowanych z EFS i EFRR jest szczególnie widoczna w świetle doświadczeń okresu 2004 - 2006?
15. Jakie były główne czynniki szczególnie sprzyjające realizacji projektów komplementarnych?
16. Jakie były główne problemy i bariery w realizacji projektów komplementarnych: proceduralne, administracyjne, finansowe, inne?
17. W jakim stopniu dodatkowe działania mogłyby pozytywnie wpłynąć na wzmocnienie efektu komplementarności i pozytywnych efektów synergii projektów:
 - utworzenie w ramach perspektywy 2013+ jednego funduszu obejmującego EFS i EFRR,
 - możliwość finansowania programów operacyjnych z więcej niż jednego funduszu,
 - w większym stopniu uwzględnienie kryteriów komplementarności w kryteriach wyboru projektów (np. promowanie „wiązek projektów“)?
 - inne, jakie?

4. Badanie jako proces

Prezentowana koncepcja badania została dostosowana jest do specyfiki ewaluacji ex post. Ewaluacja ex post jest bowiem szczególnym typem ewaluacji. Jej zadaniem jest stwierdzenie, **co się w procesie programowania i realizacji danych interwencji udało, a co się nie udało i dlaczego** – tak, aby w przyszłości móc budować na dobrych doświadczeniach i nie powtarzać błędów.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że niniejsze badanie ma charakter wyjątkowy – dotyczy istotnego aspektu programowania i realizacji interwencji finansowanych z funduszy strukturalnych, który powinien stanowić **ważny element oceny trafności i adekwatności** zrealizowanych programów, a jednocześnie należy się liczyć z tym, że był to **aspekt niezbyt widoczny w praktyce** programowania i realizacji badanych programów. Oznacza to ryzyko trudności w zgromadzeniu odpowiedniego materiału badawczego.

Taki charakter przedmiotu badania znalazł odzwierciedlenie w określonych dla badania pytaniach badawczych oraz w zaproponowanych rozwiązaniach metodologicznych. Zakłada się tu bowiem zastosowanie **zróżnicowanych metod i technik badawczych**, z dużym naciskiem nie tylko na **analizę dokumentów**, ale i na **badania terenowe**. Możliwe będzie dzięki temu uwzględnienie wszystkich możliwych elementów i aspektów badanej problematyki i dzięki temu - dokonanie możliwie pełnej oceny **wyników badanej interwencji będących przedmiotem ewaluacji** – czyli komplementarności i synergii pomiędzy interwencjami finansowanymi z EFS i EFRR 2004 – 2006.

Badanie będzie przebiegać w trzech podstawowych fazach, typowych dla badań ewaluacyjnych:

- strukturyzacji,
- gromadzenia danych,
- analizy i oceny.

Faza strukturyzacji

Pierwsza faza całego projektu badawczego, to faza strukturyzacji. Sprowadza się ona do:

- szczegółowego zdefiniowania pytań badawczych i odpowiadających im narzędzi badawczych,
- właściwego przygotowania fazy gromadzenia danych,
- opracowania projektów narzędzi badawczych,
- przygotowania raportu metodologicznego (jest nim niniejsze opracowanie).

Faza gromadzenia danych

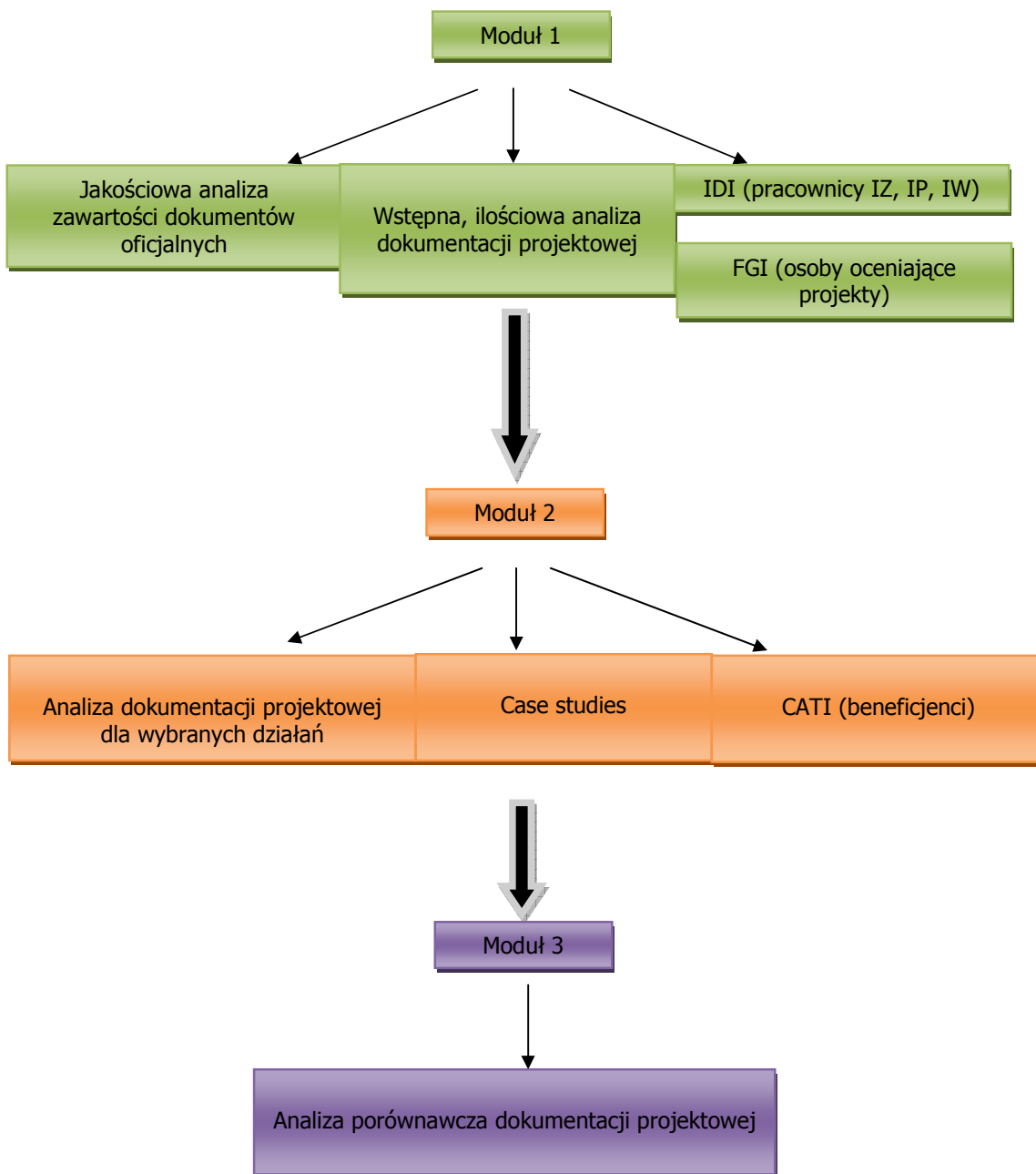
Faza gromadzenia danych będzie miała w przypadku niniejszego zamówienia złożony charakter, a jednocześnie będzie kluczową fazą badania.

Ze względu na charakter badania, o którym mowa powyżej, przewiduje się zastosowanie w tej fazie szerokiego pakietu metod i technik pozyskiwania informacji. Będą to:

- techniki niereaktywne (nieingerujące w rzeczywistość badaną);
- techniki reaktywne (ingerujące w rzeczywistość badaną) (Babbie 2004: 341-342).

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Zamówienia, będzie ona realizowana poprzez **trzy moduły**.

Ogólny schemat fazy gromadzenia danych przedstawia poniższy rysunek:

Moduł 1

Moduł 1 zostanie zrealizowany poprzez wykonanie:

- dwóch analiz dokumentów,
- pakietu badań reaktywnych prowadzonych z udziałem przedstawicieli IZ, IP oraz IW, w tym osób dokonujących oceny projektów.

Pierwsza analiza dokumentów będzie miała charakter jakościowy i obejmie podstawowe dokumenty programów finansowanych z EFS i EFRR 2004 – 2006. Jej celem będzie wstępna identyfikacja miejsca kategorii komplementarności i synergii w oficjalnych dokumentach normujących wdrażanie EFS i EFRR w Polsce.

Druga analiza oparta na dokumentach będzie obejmować wnioski o dofinansowanie składane w ramach EFS i EFRR. Będzie ona miała charakter wstępny, a jej celem będzie rozpoznanie skali zjawiska uwzględniania pojęć komplementarności i synergii przez projektodawców dla wspomnianych funduszy. Dzięki tej analizie zostaną zidentyfikowane te działania programów operacyjnych finansowanych z EFS i EFRR, w przypadku których kwestie komplementarności i synergii były szczególnie istotne.

Oprócz analiz dokumentów, w ramach modułu 1 badania planuje się wykonanie wywiadów z pracownikami IZ, IP oraz IW, w tym osobami uczestniczącymi w ocenie projektów. Celem tych badań będzie poznanie ocen wskazanych kategorii respondentów, a także identyfikacja ich doświadczeń i obserwacji w zakresie komplementarności i synergii projektów EFS i EFRR.

Przewiduje się objęcie przedstawicieli kierownictw IZ oraz wybranych IP i IW pakietem indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI – *individual in-depth interview*). Osoby oceniające projekty zostaną natomiast zaproszone do udziału w dwóch zogniskowanych wywiadach grupowych (FGI – *focused group interview*).

Moduł 2

W ramach drugiego modułu planuje się zastosowanie trzech technik badawczych:

- standaryzowanej analizy zawartości dokumentów,
- wywiadów telefonicznych,
- studiów przypadku.

Analiza dokumentów będzie się opierać na rezultatach wstępnej analizy wniosków o dofinansowanie wykonanej w ramach modułu 1 i obejmie standaryzowaną analizę próby dokumentów dotyczących projektów zrealizowanych w ramach działań zidentyfikowanych jako te, w których kwestie komplementarności były szczególnie istotne. Jej celem będzie pozyskanie wiedzy, w jaki sposób projektodawcy ujmowali zagadnienie komplementarności i synergii we wnioskach o dofinansowanie. Celem będzie tu również weryfikacja faktycznej komplementarności projektów.

Dane będą gromadzone w oparciu o specjalnie opracowany klucz kategoryzacyjny mający charakter standaryzowany i zawierający głównie pytania zamknięte.¹ Ponieważ klucz kategoryzacyjny będzie zawierać w zdecydowanej większości (lub wyłącznie) pytania o fakty, dlatego ryzyko subiektywizacji wyników i ich zniekształcenia ze względu na osobę badacza – co czasem stanowi słabość analizy dokumentów – będzie w tym przypadku znikome. Rozpoczęcie badania zostanie poprzedzone badaniem pilotażowym, którego celem będzie weryfikacja poprawności konstrukcji klucza kategoryzacyjnego. Bezpośrednie rezultaty tej analizy będą poddawały się opracowaniu statystycznemu, dzięki jej standaryzowanemu charakterowi.

Wśród beneficjentów EFS i EFRR (tylko w obrębie działań, w przypadku których udział projektów komplementarnych był szczególnie istotny) zostanie natomiast przeprowadzone badanie

¹ Stosowane narzędzie badawcze nazywane jest tu kluczem kategoryzacyjnym, zgodnie z tradycją badań prasoznawczych, w których tak właśnie określa się standaryzowane formularze służące zbieraniu danych przez samego badacza podczas analizy treści, a więc w kontakcie z materiałem pisanym. Nazwanie wykorzystanego narzędzia ankietą lub kwestionariuszem byłoby tu niewłaściwe, mylące i nie odpowiadałoby tradycji badań społecznych (Pisarek 1983: 190-201; Lisowska-Magdziarz 2004: 55).

kwestionariuszowe mające charakter reprezentatywny, w postaci wywiadów telefonicznych ze wsparciem komputerowym (CATI). Przedmiotem tego badania będzie stan świadomości beneficjentów odnośnie problematyki komplementarności i synergii projektów EFS i EFRR.

Dzięki zastosowaniu tej techniki badawczej będzie możliwe – jak w przypadku wszystkich wywiadów kwestionariuszowych – pozyskanie materiału standaryzowanego, poddającego się analizie statystycznej i obrazującego skalę (zasięg) badanego zjawiska.

Uzupełnieniem oraz pogłębieniem analizy dokumentów i wywiadów CATI będzie pakiet studiów przypadku (*case study*). Proponuje się, aby dla 5 działań, w przypadku których prawdopodobieństwo występowania projektów komplementarnych będzie szczególnie istotne, wykonane zostały pogłębione badania terenowe. Dla każdego działania wylosowany zostanie jeden projekt. Następnie na terenie gminy, w której był on realizowany, wykonana zostanie analiza komplementarności tego projektu z innymi działaniami współfinansowanymi z EFS i EFRR. Dzięki temu badaniu możliwe będzie stwierdzenie, czy kwestia kompleksowości działań nakierowanych na rozwój danej społeczności lokalnej występuje w świadomości i aktywności lokalnych podmiotów instytucjonalnych.

Moduł 3

Moduł 3 badania będzie obejmował wykonanie finalnej analizy dokumentacji projektowej. Analiza ta będzie miała charakter porównawczy i obejmie swoim zasięgiem:

- projekty, w przypadku których można mówić o komplementarności;
- projekty, w przypadku których nie można mówić o komplementarności.

Ta analiza również będzie mieć charakter standaryzowany. Dane będą tu zbierane w oparciu klucz kategoryzacyjny (różny od narzędzia wykorzystywanego w module 2) mający charakter standaryzowany i zawierający głównie pytania zamknięte. Rozpoczęcie badania zostanie poprzedzone badaniem pilotażowym.

Faza analizy i oceny

Ostatnia faza badania będzie poświęcona na dokonanie całościowej, kompleksowej analizy zgromadzonych danych oraz ich oceny oraz na sformułowanie wniosków i rekomendacji z badania. Zakończy się ona sporządzeniem raportu końcowego z ewaluacji.

W tej fazie zostaną wykorzystane jakościowe i ilościowe metody analizy, odpowiadające charakterowi uzyskanych danych. W jej wyniku będzie możliwe oszacowanie wartości wskaźnika efektów synergii. Zakłada się, że wskaźnik ten będzie mieć charakter oceny ekspercko-jakościowej. Pozwoli to na porównywanie efektów synergii (także w każdym z jej wymiarów) osiąganych w ramach poszczególnych projektów czy – pośrednio – działań. Zarazem taki charakter wskaźnika pozwoli na uniknięcie błędu „mierzenia tego, co niemierzalne”.

W rezultacie określone i ocenione zostaną m.in.:

- poziom uwzględniania problematyki komplementarności i synergii w dokumentach oficjalnych;
- poziom uwzględniania problematyki komplementarności i synergii we wnioskach o dofinansowanie (badanie reprezentatywne);
- doświadczenia i opinie pracowników IZ, IP, IW oraz beneficjentów odnośnie komplementarności projektów EFS i EFRR;
- przykłady komplementarnego wykorzystywania funduszy z EFS i EFRR w społecznościach lokalnych;
- wartości współczynnika efektu synergii dla poszczególnych działań.

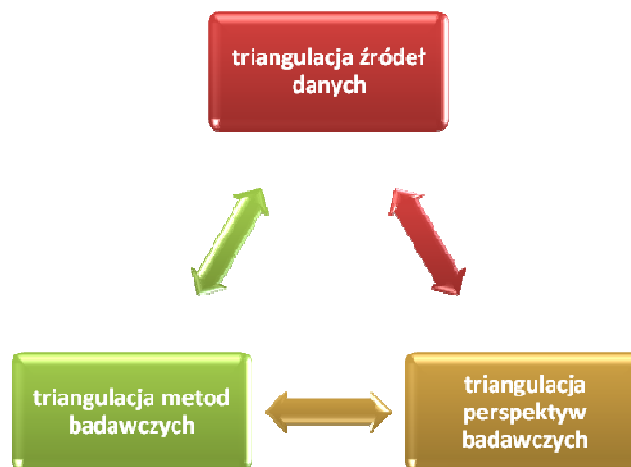
W końcowym etapie tej fazy zostanie zorganizowany panel ekspertów, którego celem będzie weryfikacja i priorytetyzacja wyników badania oraz sformułowanie propozycji wniosków i rekomendacji. W panelu wezmą udział eksperci z zespołu realizującego badanie.

W trakcie całego badania zasadnicza waga przykładana będzie do **rzetelności gromadzonych danych i prowadzonych analiz** oraz procesu wnioskowania, przy zachowaniu najwyższych standardów badań ewaluacyjnych, tak aby uzyskać naprawdę wartościowe i dobrze udokumentowane wyniki naszej pracy.

5. Metody i techniki badawcze

W celu uzyskania wiarygodnych wyników ewaluacji, niezbędne będzie przeprowadzenie wieloetapowego badania i połączenie w badaniu różnorodnych rodzajów danych oraz różnorodnych metod badawczych, tzn. zastosowanie **triangulacji metodologicznej**. Podejście to umożliwi wieloaspektową obserwację i analizę przedmiotu badania. Zostanie zastosowana:

- ▶ **triangulacja źródeł danych** (1-szy poziom triangulacji): przeanalizowane będą zarówno dokumenty zastane różnego typu, takie jak odpowiednie dokumenty programowe oraz dokumentacja projektowa, a także dane wywołane pochodzące z badań terenowych przeprowadzonych różnymi metodami;
- ▶ **triangulacja metod badawczych** (2-gi poziom triangulacji): łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoli na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu (zakładamy stosowanie: analizy dokumentów, indywidualnych wywiadów pogłębionych, badania kwestionariuszowego, zogniskowanych wywiadów grupowych, studiów przypadku); podejście to pozwoli też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej neutralizacji ich słabości;
- ▶ **triangulacja perspektyw badawczych** (3-ci poziom triangulacji): ewaluacja zostanie przeprowadzona przez zespół badaczy, nie przez jedną osobę, co pozwoli uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanego przedmiotu.

5.1. Planowane metody i techniki badawcze w zakresie gromadzenia danych pierwotnych i wtórnych

Ze względu na charakter badania i specyfikę ocenianej problematyki, przewiduje się wykorzystanie przy jego realizacji pakietu zróżnicowanych metod i technik gromadzenia danych pierwotnych i wtórnych, na który złożą się:

- Analiza dokumentów:
 - jakościowa
 - standaryzowana
- Badania terenowe:
 - Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)
 - Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)
 - Telefoniczne wywiady kwestionariuszowe wspomagane komputerowo (CATI)
 - Studia przypadku (*case studies*)

5.1.1. Analiza dokumentów

Technika analizy dokumentów będzie wykorzystywana we wszystkich trzech modułach badania.

W ramach **modułu 1** planuje się wykonanie dwóch analiz dokumentów.

Pierwsza analiza dokumentów będzie miała charakter **jakościowy** i obejmie następujące materiały:

- Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006/ Podstawy Wsparcia Wspólnoty;
- Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw wraz z uzupełnieniem;
- Sektorowy Program Operacyjny Transport wraz z uzupełnieniem;
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich wraz z uzupełnieniem;
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego wraz z uzupełnieniem;
- Mechanizmy zapewnienia komplementarności działań pomiędzy Europejskim Funduszem Społecznym a Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego;
- Podręcznik procedur wdrażania ZPORR;
- Ogólne zasady zarządzania funduszami strukturalnymi dla Sektorowego Programu Operacyjnego Transport. Podręcznik dla beneficjentów;
- Europejski Fundusz Społeczny w Polsce. Poradnik dla beneficjentów;
- Wytyczne dla instytucji uczestniczących we wdrażaniu SPO RZL.

Celem tej analizy będzie rozpoznanie zagadnienia obecności kategorii komplementarności i synergii w oficjalnych dokumentach normujących wdrażanie EFS i EFRR w Polsce w okresie 2004 – 2006. Analiza sięgnie poziomu działań w poszczególnych programach operacyjnych, w tym stosowanych w nich kryteriów wyboru projektów oraz formatów dokumentacji składanych projektów, tak aby szczegółowo zbadać sposób podejścia do kwestii komplementarności pomiędzy interwencjami

EFS i EFRR oraz dodatkowo komplementarności międzyprogramowej oraz wstępnie zidentyfikować te działania, w odniesieniu do których dokumenty wskazują na przywiązywanie wagi do kwestii komplementarności.

Druga analiza oparta na dokumentach będzie obejmować swoim zasięgiem **wnioski o dofinansowanie** składane w ramach EFS i EFRR. Będzie ona miała charakter wstępny, a jej celem będzie rozpoznanie skali zjawiska uwzględniania pojęć komplementarności i synergii przez projektodawców dla wspomnianych funduszy.

Zakłada się, że analiza ta będzie prowadzona na **reprezentatywnej i dużej** (N = co najmniej 1 000) **próbie losowo dobranych wniosków** ze wszystkich poddanych badaniu programów. Zakłada się zarazem, że wnioski zostaną poddane badaniu w swojej wersji elektronicznej. Dzięki tej analizie zostaną wyspecyfikowane te działania programów operacyjnych finansowanych z EFS i EFRR, w przypadku których kwestie komplementarności i synergii były szczególnie często brane pod uwagę przez beneficjentów.

Odwołując się do klasyfikacji zaproponowanej przez Pawła Daniłowicza, można powiedzieć, że materiały objęte obydwoma opisanymi wyżej analizami to dokumenty zastane przez badacza (a nie wywołane przez niego) i mające status urzędowy, a więc *tworzone i przekazywane (kanalizowane) instytucjonalnie* (w przeciwieństwie do dokumentów prywatnych) (1997: 428). Jak w zasadzie każda analiza dokumentów, także i te będące elementami oferowanego badania będą charakteryzować się oszczędnością w wymiarze kosztów finansowych i czasowych. Są to – oprócz korzyści poznawczych – ważne zalety tego typu badań. Metodologowie badań społecznych i marketingowych podkreślają, że większe projekty badawcze powinny zawsze rozpoczynać się od analizy danych wtórnych (tu: dokumentów) i dopiero wtedy, gdy dane te okażą się wyczerpane, należy przejść do etapu pozyskiwania danych pierwotnych (Churchill 2002: 251-252; Hague et.al 2005: 39-40).

W ramach **modułu 2** planowana jest dalsza, **standaryzowana analiza dokumentów – wniosków o dofinansowanie**, oparta na rezultatach wstępnej analizy wniosków o dofinansowanie wykonanej w ramach modułu 1, w wyniku której zostaną wyróżnione te działania, w ramach których będzie można mówić o potencjalnej komplementarności finansowanych projektów.

Wytypowane działania będą stanowiły operat dla wyłonienia reprezentatywnej ogólnopolskiej próby badawczej. Przewiduje się **warstwowo-losowy dobór próby**: warstwą będą zidentyfikowane wcześniej Działania o istotnym potencjale komplementarności, zaś liczebność warstwy w ramach próby będzie proporcjonalna do ilości wniosków w danym Działaniu. W ramach każdego Działania zostanie przeprowadzone losowanie do momentu osiągnięcia łącznej wielkości próby 100 projektów charakteryzujących się komplementarnością (zastosowane będzie losowanie bez zwracania). Następnie do każdego z 100 projektów mających walor komplementarności, dobrany zostanie w sposób celowy projekt komplementarny w stosunku do niego, uzyskując w ten sposób **100 'zestawów' projektów komplementarnych**.

Celem standaryzowanej analizy dokumentów będzie pozyskanie wiedzy, w jaki sposób projektodawcy ujmowali zagadnienie komplementarności i synergii we wnioskach o dofinansowanie. Celem będzie tu również weryfikacja faktycznej komplementarności projektów, z wykorzystaniem danych z zestawów projektów komplementarnych.

Jak stwierdzono wyżej, ta analiza dokumentów będzie mieć charakter standaryzowany, co oznacza, że jej bezpośrednie rezultaty będą poddawały się opracowaniu statystycznemu. Wnioski o dofinansowanie były bowiem zawsze tworzone według szablonu i zawierały ściśle określone, wymagane informacje. Dane będą tu więc zbierane w oparciu o specjalnie opracowany klucz kategoryzacyjny, mający charakter standaryzowany i zawierający głównie pytania zamknięte.

Rozpoczęcie badania zostanie poprzedzone **badaniem pilotażowym**, którego celem będzie weryfikacja poprawności konstrukcji klucza kategoryzacyjnego. Przewiduje się, że pilotaż obejmie N=10 wniosków o dotację.

Moduł 3 badania przewiduje wykonanie **finalnej analizy dokumentacji projektowej**. Analiza ta będzie miała charakter porównawczy i obejmie swoim zasięgiem:

- projekty, w przypadku których można mówić o komplementarności, wraz z odpowiednim projektem (projektami) komplementarnym – dobrane w ramach modułu 2;
- projekty, w przypadku których nie można mówić o komplementarności.

Dobór próby 100 projektów nie mających cechy komplementarności, nastąpi w sposób warstwowo-losowy z tych samych działań, z których została dobrana próba projektów komplementarnych, przy zastosowaniu tej samej liczebności warstw.

Ta analiza również będzie mieć charakter standaryzowany. Dane będą tu zbierane w oparciu klucza kategoryzacyjny (różny od narzędzia wykorzystywanego w module 2), mający charakter standaryzowany i zawierający głównie pytania zamknięte.

Dla każdego projektu wypełniany będzie jeden, osobny formularz. Rozpoczęcie badania zostanie poprzedzone **badaniem pilotażowym** (N=10).

Na podstawie wyników tej analizy będzie możliwe oszacowanie wartości wskaźnika efektów synergii.

5.1.2. Indywidualne wywiady pogłębione

Indywidualne wywiady pogłębione będą stanowiły istotny element **modułu 1** badania. Zostaną one przeprowadzone z osobami reprezentującymi kluczowe instytucje z systemu realizacji Narodowego Planu Rozwoju 2004 – 2006, odpowiedzialne za proces programowania interwencji w ramach obu funduszy oraz realizację odpowiednich programów lub działań.

Wywiady tego rodzaju nie zawierają ściśle określonej liczby pytań, które muszą zostać zadane każdemu respondentowi i w identycznej formie. Kolejność zagadnień poruszanych w ramach takiej rozmowy może się zmieniać, co oznacza możliwość dobrego dostosowania tej techniki do logiki konwersacji ankietera i ankietowanego. Jak stwierdza Gilbert A. Churchill, *swoboda, jaką wywiady pogłębione pozostawiają prowadzącemu, odzwierciedla główne zalety i mankamenty metody. Doświadczony ankieter, nie ograniczając respondenta do ustalonego zestawu odpowiedzi i ostrożnie sondując reakcje respondenta, powinien być w stanie uzyskać bardziej trafny obraz prawdziwego stanowiska respondenta w jakiejś sprawie* (Churchill 2002: 310). Inni autorzy wskazują, że wywiady IDI są szczególnie przydatne w sytuacjach, gdy badacz chce poznać dokładnie poglądy ankietowanego oraz gdy przedmiotem badania jest proces, który musi zostać szczegółowo opisany (Hague et.al 2005: 64-65). Odpowiada to celom badania będącego przedmiotem naszej oferty.

Wywiady będą służyć pozyskaniu informacji dotyczących podejścia do kwestii komplementarności pomiędzy interwencjami finansowanymi z EFS i EFRR na etapie programowania i przygotowywania odpowiednich dokumentów określających ramy funkcjonowania poszczególnych programów, w tym kryteriów wyboru projektów, a także zebraniu doświadczeń odnoszących się do problematyki komplementarności pomiędzy interwencjami EFS i EFRR, wynikających z realizacji programów i działań.

Planowane jest przeprowadzenie co najmniej **15 wywiadów pogłębionych**, z respondentami będącymi przedstawicielami następujących instytucji:

- Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego
- Departament Koordynacji Wdrażania Funduszy Europejskich Ministerstwa Rozwoju Regionalnego
- Departamenty pełniące funkcje Instytucji Zarządzających SPO WKP, SPO RZL (oraz Equal), SPO Transport, ZPORR i Interrreg Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (razem co najmniej 4 wywiady)
- Przedstawiciel Komitetu Monitorującego Narodowy Plan Rozwoju 2004 – 2006
- Urzędy marszałkowskie 2 województw – departamenty odpowiedzialne za strategię rozwoju regionu i departamenty odpowiedzialne za realizację ZPORR w danym województwie (razem 4 wywiady)
- Departament Funduszy Europejskich Ministerstwa Gospodarki jako Instytucja Pośrednicząca w SPO WKP
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – osoby odpowiedzialne za wdrażanie działań w ramach SPO WKP i SPO RZL (2 wywiady).
- Dodatkowo – była dyrektor Instytucji Zarządzającej ZPORR

W odniesieniu do SPO RZL Instytucja Pośrednicząca była umiejscowiona w tym samym departamencie co Instytucja Zarządzająca, w razie potrzeby przeprowadzone będą więc 2 wywiady z przedstawicielami tego departamentu, ewentualnie przeprowadzony będzie również osobny wywiad dotyczący Inicjatywy Wspólnotowej Equal.

Jeśli chodzi o SPO Transport, to ze względu na mające miejsce reorganizacje wydaje się na obecnym etapie, że nie będzie celowe przeprowadzanie wywiadu z przedstawicielem IP w Ministerstwie Infrastruktury, jednak wywiad taki zostanie przeprowadzony, jeżeli okaże się przydatny.

Przewiduje się, że każdy wywiad będzie trwał około 1 – 1,5 godziny. Wywiady będą nagrywane za zgodą respondenta, a następnie zostaną sporządzone ich transkrypcje. W razie braku zgody, badacz prowadzący wywiad będzie prowadził w jego trakcie notatki, a bezpośrednio po zakończeniu wywiadu sporządzi z niego szczegółowy raport.

5.1.3. Zogniskowane wywiady grupowe

Przedstawiciele Instytucji Wdrażających uczestniczący w ocenie projektów zostaną zaproszeni do udziału w **dwóch zogniskowanych wywiadach grupowych** (FGI – *focused group interview*).

Ta technika badawcza polega na prowadzeniu przez wykwalifikowanego moderatora dyskusji grupowej poświęconej ściśle określone mu tematowi. Dyskusja taka zazwyczaj trwa ok. 1,5-2 godzin i bierze w niej udział od sześciu do ośmiu osób.² Podstawową zaletą tego typu badań jest możliwość konfrontacji stanowisk reprezentowanych przez uczestników grupy. Wywiady te stanowią też dobrą okazję do wyjaśniania złożonych procesów decyzyjnych, pozwalają także na wypracowywanie propozycji rozwiązań sytuacji problemowych (Hague et.al 2005: 53).

² Oczywiście w szczególnych sytuacjach zdarzają się wywiady fokusowe prowadzone w grupach mniejszych (czterooosobowych) lub większych (np. dziesięcioosobowych). Badania metodologiczne wykazały jednak, że małe grupy nie są wystarczająco kreatywne i informatywne, zaś grupy duże – zbyt trudne do podporządkowania moderatorowi.

Przewiduje się, że w wywiadach FGI w sumie weźmie udział około 12 – 15 osób oceniających projekty w ramach tych Działań programów finansowanych z EFS i EFRR, które zostaną na podstawie analizy dokumentów zidentyfikowane jako mające potencjał komplementarności. Przewiduje się, że wśród uczestników każdego z wywiadów zogniskowanych znajdą się osoby zaangażowane we wdrażanie Działań finansowanych zarówno z EFS, jak i z EFRR (w każdym ze spotkań z innych programów/Działań lub regionów), tak aby uzyskać wartościową interakcję uczestników.

5.1.4. Badanie kwestionariuszowe

Beneficjenci EFS i EFRR zostaną objęci badaniem kwestionariuszowym mającym charakter reprezentatywny. Przedmiotem tego badania będzie doświadczenie i wynikające z niego oceny beneficjentów odnośnie problematyki komplementarności i synergii projektów EFS i EFRR – zarówno jeśli chodzi o doświadczenia okresu 2004 – 2006, jak i oczekiwania w stosunku do przyszłych interwencji.

Planuje się przeprowadzenie tego badania w postaci wywiadów telefonicznych ze wsparciem komputerowym (CATI – *computer-assisted telephone interviewing*). Dzięki zastosowaniu tej techniki badawczej będzie możliwe – podobnie jak w przypadku wszystkich wywiadów kwestionariuszowych – pozyskanie materiału standaryzowanego, poddającego się analizie statystycznej i obrazującego skalę (zasieg) badanego zjawiska. Praktyka badawcza potwierdza, że zarówno instytucjonalni jak i prywatni respondenci stosunkowo chętnie biorą udział w badaniach CATI. Podkreślić przy tym trzeba, że w obecnej chwili – jeszcze do niedawna aktualny – problem reprezentatywności badań telefonicznych przy nieoczywistym dostępie instytucji do tego środka komunikacji, został ostatecznie rozwiązany. W porównaniu z badaniami ankietowymi (ankieta wypełniana samodzielnie przez respondenta), badania prowadzone w oparciu o wywiady, mają także tę zaletę, iż liczba istotnych odpowiedzi (sensownych, mających znaczenie dla badacza) jest wyraźnie wyższa. Dzieje się tak dzięki samym ankietom, którzy mogą służyć respondentom ewentualnymi wyjaśnieniami odnośnie treści pytania (Sztabiński 1997: 114-118).

Realizacja badania typu CATI wiąże się dodatkowo z następującymi korzyściami:

- badania te są tanie (w porównaniu z wywiadami *face to face*);
- realizacja tych badań jest szybka (w porównaniu z wywiadami *face to face*);
- istnieje możliwość bieżącego korygowania pracy ankierów (dodatkowe wskazówki, instrukcje; kontrola sumienności ankierów);
- problem braku uczciwości ankierów jest ograniczony do minimum; praktycznie nie występuje;
- dzięki automatycznemu kodowaniu odpowiedzi do bazy danych, badania te są szybsze, unika się również błędów związanych z pracą koderów;
- nie występują błędy ankierskie związane z pomięciem pytań lub błędnymi przejściami pomiędzy pytaniami w przypadku stosowania pytań filtrujących;
- istnieje możliwość dostosowania terminu przeprowadzenia wywiadu do czasowych możliwości respondenta (umówienie się na wywiad) (Babbie 2004: 297-298; Churchill 2002: 316 i nast.; Hague et.al 2005: 127-132).

Metodologowie dopuszczają nieco dłuższy czas trwania wywiadu CATI (do 45 minut) w przypadku badań *business-to-business* (można powiedzieć, że dotyczy to także oferowanego badania), co gwarantuje, że zawartość merytoryczna tego wywiadu obejmie wszystkie niezbędne zagadnienia (Hague et.al 2005: 127). Metodologowie podkreślają też, że wywiady standaryzowane (a więc i CATI)

jako technika wyróżniają się wysoką rzetelnością, a prawidłowo przeprowadzone – również znaczną trafnością uzyskiwanych rezultatów (Mayntz et.al 1985: 131-135).

Przewiduje się przeprowadzenie badania na **reprezentatywnej próbie beneficjentów** N=200. Dobór próby nastąpi w sposób warstwowo-losowy spośród beneficjentów Działań, które zostaną zidentyfikowane jako posiadające potencjał w zakresie komplementarności i z których zostaną wybrane projekty do analizy dokumentów.

5.1.5. Studia przypadku

Dodatkowym elementem badań terenowych będzie pakiet studiów przypadku (*case studies*). Planuje się przeprowadzenie **5 studiów** dotyczących komplementarności projektów realizowanych na terenie wybranych społeczności lokalnych (gmin). Ich **dobór zostanie dokonany w sposób celowy**, przy wykorzystaniu wyników analizy 100 projektów mających charakter komplementarny; zostaną dobrane projekty pochodzące z różnych Działań i realizowane na terenie gmin o zróżnicowanych charakterystykach (wielkość, lokalizacja, charakterystyka gospodarki lokalnej).

Na terenie gminy, w której był realizowany wybrany projekt, wykonana zostanie pogłębiona analiza komplementarności tego projektu z innymi działaniami współfinansowanymi z EFS i EFRR. Jako sposób zbierania informacji przewiduje się przede wszystkim:

- wywiady pogłębione w beneficjentami,
- wywiady pogłębione z odpowiednimi urzędnikami samorządowymi,
- analizę danych zastanych, w tym odpowiednich dokumentów strategicznych (np. lokalna strategia rozwoju, lokalny plan rozwoju oraz dokumentacji projektowej).

Dzięki temu badaniu możliwe będzie stwierdzenie, czy kwestia kompleksowości działań nakierowanych na rozwój danej społeczności lokalnej występuje w świadomości i aktywności lokalnych podmiotów instytucjonalnych oraz jak oceniane są przez kluczowych aktorów i interesariuszy lokalnych możliwości stwarzane w tym zakresie przez interwencje finansowane z funduszy strukturalnych oraz problemy związane z wykorzystywaniem tych możliwości.

5.2. Zestawienie pytań badawczych oraz metod badawczych

Poniższa tabela prezentuje listę zagadnień i pytań badawczych z przyporządkowanymi poszczególnym badaniom metodami gromadzenia danych.

Tabela 1. Zagadnienia i pytania badawcze oraz odpowiadające im metody gromadzenia danych

	Pytanie badawcze	IDI	Desk research	FGI	CATI	Cases
1.	Czy podczas projektowania interwencji brano pod uwagę potencjalną komplementarność lub synergę projektów z EFS i EFRR? Czy założenia dotyczące komplementarności lub synergii zostały poprawnie sformułowane w dokumentach programowych?	x	x			
2.	Czy system wyboru projektów uwzględniał kwestie dotyczące komplementarności i synergii i promował projekty, które cechowała komplementarność? Czy można wyróżnić takie obszary wsparcia (działania), w przypadku których promowanie komplementarności było szczególnie istotne?	x	x	x	x	x
3.	Czy we wszystkich dokumentach poddanych analizie	x				

	pojęcia komplementarności i synergii były stosowane w jednakowym znaczeniu? Jeśli tak, to jak te pojęcia były rozumiane/definiowane i czy definicje te odpowiadają rozumieniu komplementarności i synergii stosowanemu przez Zamawiającego badanie? Jeśli nie, to jakie typy rozumienia/definiowania tych pojęć można zrekonstruować, odnaleźć? W których dokumentach występują określone sposoby rozumienia/definiowania komplementarności i synergii? Czy było stosowane rozumienie kategorii komplementarności i synergii odpowiadające stosowanemu przez Zamawiającego badanie?					
4.	Czy pojęcia komplementarności i synergii były przez wszystkich 'aktorów' procesu wykorzystywania środków EFS i EFRR rozumiane w ten sam sposób? Jeśli nie, to: a. czy były to różnice znaczące? b. do jakich skutków dla jakości prowadzonych projektów mogła prowadzić taka rozbieżność? c. do jakich skutków w zakresie zarządzania interwencjami mogła prowadzić taka rozbieżność? d. do jakich skutków w zakresie możliwych do osiągnięcia celów interwencji mogła prowadzić taka rozbieżność? e. w jaki sposób rozwiązywano kwestię problemu rozbieżności w rozumieniu pojęć komplementarności i synergii?		x	x	x	x
5.	W jakim stopniu założenia dotyczące komplementarności lub synergii zostały uwzględnione w dokumentacji projektów? Jak wyglądały opisy dotyczące potencjalnej komplementarności lub synergii we wnioskach o dofinansowanie? Czy były zgodne z faktycznym przebiegiem projektu? Czy opisy te odwoływały się do konkretnych danych i skonkretyzowanych programów/planów, czy stanowiły raczej ogólną informację na temat intencji wnioskodawcy? Czy poziom szczegółowości tych opisów był wystarczający?	x				
6.	Jakie typy projektów realizowanych z EFS i EFRR były rzeczywiście komplementarne? Czy istnieje jakiś obszar wsparcia, gdzie komplementarność i synergia są szczególnie widoczne? Dla których działań można mówić o szczególnie istotnej roli komplementarności i synergii? Z czego wynika fakt, że komplementarność i synergia uwytłaczają się w danych działaniach, a nie w innych?	x	x	x	x	x
7.	Na ile programy współfinansowane z EFRR i EFS były komplementarne i synergiczne ze sobą? W jakim stopniu założenia komplementarności interwencji – sformułowane na etapie programowania – zostały skutecznie zrealizowane?	x	x	x		
8.	Jak można ocenić rezultaty (potencjalne i faktyczne) wdrażania komplementarnych projektów w ramach EFS i EFRR?	x	x		x	x
9.	W jakim stopniu faktyczna komplementarność projektów wpłynęła na zwiększenie pozytywnych efektów synergii?	x	x		x	x

10.	Czy widoczne były inne typy komplementarności badanych projektów, w tym z: - innymi projektami finansowanymi z tego samego programu operacyjnego, - innymi projektami finansowanymi z innego programu operacyjnego.	x	x		x	x
11.	Jaki był efekt synergii dla poszczególnych obszarów wsparcia EFS i EFRR? Jak należy ocenić wielkość osiągniętego efektu (zadowolająca/niezadowolająca)?	x	x			
12.	Jakie są doświadczenia w zakresie realizacji projektów, które w sposób komplementarny oddziałują na rozwój danej społeczności lokalnej? Czy można znaleźć przykłady celowego przygotowywania pakietu projektów współfinansowanych z EFS i EFRR, które w sposób całościowy obejmowałyby potrzeby danej społeczności lokalnej? Czym uwarunkowane jest podejmowanie tego typu kompleksowych działań? Jak w takich sytuacjach przedstawia się kwestia efektu synergii?	x				x
13.	Jak w świetle doświadczeń okresu 2004 – 2006 można ocenić zasadność/ celowość wdrażania komplementarnych projektów w ramach EFS i EFRR?	x	x	x	x	x
14.	Jakie są obszary wsparcia, w których przydatność/potrzeba realizacji projektów komplementarnych jest szczególnie widoczna w świetle doświadczeń okresu 2004 - 2006?	x	x	x	x	x
15.	Jakie były główne czynniki szczególnie sprzyjające realizacji projektów komplementarnych?	x	x	x	x	x
16.	Jakie były główne problemy i bariery w realizacji projektów komplementarnych: proceduralne, administracyjne, finansowe, inne?	x	x	x	x	x
17.	W jakim stopniu dodatkowe działania mogłyby pozytywnie wpłynąć na wzmocnienie efektu komplementarności i pozytywnych efektów synergii projektów?	x	x	x	x	x

5.3. Metody analizy danych

Sposób analizy zebranego materiału zostanie zróżnicowany odpowiednio do rodzaju metod pozyskiwania danych. Będą to więc sposoby adekwatne do metod ilościowych (standaryzowanych) i jakościowych (niestandaryzowanych).

W przypadku metod ilościowych (standaryzowana analiza dokumentów oraz wywiady CATI) zebrane informacje zostaną wprowadzone do bazy danych Excel i poddane analizie za pomocą pakietu statystycznego SPSS. Przewiduje się wykorzystanie tu metod analizy właściwych dla statystyki opisowej, a więc metod, które pozwalają na opis struktury badanych zjawisk wraz z uwzględnieniem zagadnienia ich współzależności (Wierziński 2008: 9). Wykorzystane zostaną następujące miary statystyczne:

- wskaźniki struktury (tzw. rozkłady brzegowe z podaniem wartości procentowych);
- miary tendencji centralnej (mediana, średnia arytmetyczna);
- miary zróżnicowania (odchylenie standardowe).

Związki między zmiennymi będą analizowane przy pomocy tzw. tabel krzyżowych prezentujących rozkład brzegowy jednej lub więcej zmiennych zależnych w rozbiciu na wartości przyjmowane przez inną zmienną niezależną.

W przypadku danych pochodzących z jakościowych badań reaktywnych podstawą analizy będą transkrypcje sporządzone z przeprowadzonych wywiadów FGI oraz IDI. Przewiduje się wykorzystanie w raporcie końcowym specyficznych oraz typowych wypowiedzi respondentów, dla zobrazowania uzyskanych wyników.

W przypadku *case study* analiza będzie prowadzona w dwóch zasadniczych kierunkach:

- orientacja na przypadek (uwzględnienie specyficznych przypadków, sytuacji i problemów),
- orientacja na zmienną (poszukiwanie zależności i związków).

Uwzględnienie wyłącznie pierwszej z powyższych perspektyw wydaje się naturalne w przypadku *case study*, jednak rezygnacja z poszukiwania zależności i związków byłaby z pewnością ze szkodą dla jakości, a przede wszystkim dla praktycznego wymiaru oferowanego badania. Dlatego też przewiduje się uwzględnienie obydwu perspektyw analitycznych.

Na podstawie wyników analiz będzie możliwe oszacowanie wartości wskaźnika efektów synergii. Zakłada się, że wskaźnik ten będzie mieć charakter oceny ekspercko-jakościowej. Pozwoli to na porównywanie efektów synergii (także w każdym z jej wymiarów) osiąganych w ramach poszczególnych projektów czy – pośrednio – działań. Zarazem taki charakter wskaźnika pozwoli na uniknięcie błędu „mierzenia tego, co niemierzalne”. W istocie projekty realizowane w ramach EFS i EFRR różniły się od siebie znacząco, zaś ich wpływ na rzeczywistość jest w wielu przypadkach trudny do liczbowego wyrażenia. Nie oznacza to, że wpływ ten nie jest możliwy do poznania i porównania. Wydaje się jednak, że interwencje podejmowane w ramach EFS i EFRR można rzetelnie opisać raczej przy pomocy charakterystyk właściwych dla nominalnego lub porządkowego sposobu mierzenia rzeczywistości, niż przy pomocy charakterystyk właściwych dla pomiarów interwałowych lub ilorazowych (Babbie 2004: 156-159). To zaś oznacza, że najwłaściwszym sposobem mierzenia efektów synergii będzie właśnie proponowany wskaźnik opierający się na ocenie ekspercko-jakościowej.

5.4. Opis sposobu rejestracji danych uzyskanych w wyniku badania

Rejestracja danych ilościowych

Materiał informacyjny pozyskany w wyniku realizacji wywiadów kwestionariuszowych (CATI) zostanie zakodowany w postaci bazy wynikowej. Zakodowany materiał, następnie poddany będzie „obróbce” statystycznej i opracowaniu analitycznemu.

Dane pochodzące z badania ilościowego zostaną poddane analizie statystycznej i opracowaniu za pomocą pakietu Excel. Zagregowane dane prezentowane będą w postaci tabelarycznej, graficznej oraz opisowej. Wymienione rodzaje prezentacji danych prezentowane będą zazwyczaj łącznie, a ponadto obliczane będą sumaryczne mierniki statystyczne.

Rejestracja danych jakościowych

Wywiady indywidualne (IDI) oraz grupowe (FGI) będą nagrywane za zgodą respondentów odpowiednio: na taśmie magnetofonowej i na taśmie video (lub ich odpowiednikach cyfrowych). W przypadku braku zgody, badacz będzie prowadził notatki – o ile pozwolą na to warunki, notatki będą prowadzone bezpośrednio na komputerze przenośnym, dzięki czemu dla każdego z członków zespołu badawczego będzie dostępny materiał stanowiący bezpośredni zapis wywiadu, niepoddany wtórnej obróbce wcześniej, niż na etapie analizy.

W trakcie realizacji badania będą sporządzane notatki ze spotkań z Zamawiającym i listy bieżących zadań, wraz ze wskazaniem terminów i osób odpowiedzialnych, w celu zapewnienia sprawnego przekazywania informacji w zespole.

Bezpieczeństwo danych

W trakcie realizacji badania szczególna waga przykładana będzie do zabezpieczenia gromadzonych danych, zarówno danych instytucji, jak i, w szczególności, danych osobowych. Baza danych będzie objęta kontrolą dostępu, ograniczonego do zespołu badawczego.

6. Organizacja procesu badawczego

6.1. Zespół badawczy

Zaprezentowana wyżej koncepcja badania kierowała **doborem zespołu badawczego**. W jego skład wchodzi wysokiej klasy eksperci, z których każdy posiada doświadczenie w prowadzeniu badań ewaluacyjnych przy zastosowaniu różnorodnych metod i technik gromadzenia i analizy danych.

Część członków zespołu ma jednocześnie wieloletnie doświadczenie w zarządzaniu programami i projektami finansowanymi ze środków unijnych, co pozwala im na lepsze uchwycenie praktycznego aspektu badanej problematyki.

W Zespole znaleźli się również socjolodzy wyspecjalizowani w teorii i praktyce badań społecznych, w tym ewaluacyjnych, prowadzonych przy wykorzystaniu jakościowych i ilościowych metod i technik badawczych oraz analizie uzyskanych w ten sposób danych.

Taki skład Zespołu zapewni optymalne połączenie różnych perspektyw badawczych, wzbogacając spojrzenie zewnętrznego badacza poprzez punkt widzenia 'z wewnątrz' badanego obszaru rzeczywistości.

6.2. Etapy procesu badawczego

Zgodnie z przedstawioną powyżej koncepcją badawczą, prawidłowe wykonanie badania wymaga realizacji 3 faz, przy czym faza gromadzenia danych będzie miała postać trzech modułów badawczych.

Poniższa tabela przedstawia syntetycznie planowany przebieg badania w podziale na zadania w ramach poszczególnych faz i modułów, z podaniem osób zaangażowanych w realizację danego zadania.

Tabela 2 Szczegółowy plan badania

Nr zadania	Zadanie	Termin wykonania	Osoby realizujące
0.1	Podpisanie umowy o udzielenie zamówienia		
Faza strukturyzacji			
1.1	Uszczegółowienie zakresu i metodologii badania, przygotowanie projektu raportu metodologicznego	Tydzień 1 - 3	P.Stronkowski,

Nr zadania	Zadanie	Termin wykonania	Osoby realizujące
			J.R.Stempień, M.Zub
1.2	Przekazanie Zamawiającemu projektu raportu metodologicznego	Tydzień 3	P.Stronkowski
1.3	Przygotowanie projektów narzędzi badawczych	Tydzień 3 - 4	J.R.Stempień, M.Zub, B.Leszczyńska
1.4	Przedstawienie projektu raportu metodologicznego w formie prezentacji multimedialnej	Tydzień 4	P.Stronkowski, K.Gurbiel
1.5	Uzgodnienie z Zamawiającym raportu metodologicznego	Tydzień 4 - 5	P.Stronkowski, J.R.Stempień
1.6	Konsultacja z Zamawiającym projektów narzędzi badawczych	Tydzień 5	P.Stronkowski, J.R.Stempień
1.7	Przekazanie Zamawiającemu ostatecznej wersji raportu metodologicznego, uwzględniającej uwagi Zamawiającego	Tydzień 5	P.Stronkowski
Faza gromadzenia danych			
Moduł 1			
2.1	Analiza dokumentów programowych	Tydzień 6 - 7	K.Gurbiel M.Zub
2.2	Wstępna analiza dokumentacji projektowej	Tydzień 7 - 8	M.Zub, B.Leszczyńska
2.3	Indywidualne wywiady pogłębione	Tydzień 9 - 10	P.Stronkowski, K.Gurbiel, J.R.Stempień
2.4	Zogniskowane wywiady grupowe	Tydzień 11	J.R.Stempień
2.5	Opracowanie zgromadzonych danych	Tydzień 12	K.Gurbiel, J.R.Stempień, M.Zub
2.6	Weryfikacja narzędzi badawczych do modułu 2 i ich konsultacja z Zamawiającym	Tydzień 13	P.Stronkowski, J.R.Stempień, M.Zub
Moduł 2			
3.1	Analiza dokumentacji projektowej	Tydzień 14 - 15	M.Zub, B.Leszczyńska
3.2	CATI	Tydzień 16 - 17	B.Leszczyńska
3.3	Studia przypadku	Tydzień 18 - 19	J.R.Stempień M.Zub
3.4	Opracowanie zgromadzonych danych	Tydzień 20	J.R.Stempień M.Zub
3.5	Weryfikacja narzędzia badawczego do modułu 3 i jego konsultacja z Zamawiającym	Tydzień 21	P.Stronkowski, J.R.Stempień M.Zub

Moduł 3			
4.1	Analiza porównawcza dokumentacji projektowej	Tydzień 22 - 23	M.Zub, B.Leszczyńska
Faza analizy i oceny			
5.1	Analiza i ocena ekspercka zebranego materiału – panel ekspertów	Tydzień 24	P.Stronkowski, K.Gurbiel, J.R.Stempień, M.Zub, B.Leszczyńska
5.2	Opracowanie wniosków i rekomendacji	Tydzień 25	P.Stronkowski, K.Gurbiel, J.R.Stempień
5.3	Opracowanie i przekazanie Zamawiającemu projektu raportu końcowego oraz broszury	Tydzień 26	P.Stronkowski, K.Gurbiel, J.R.Stempień, M.Zub, B.Leszczyńska
5.4	Prezentacja Zamawiającemu projektu raportu końcowego	Tydzień 27	P.Stronkowski, K.Gurbiel
5.5	Uzyskanie uwag Zamawiającego	Tydzień 28	P.Stronkowski
5.6	Przygotowanie i przekazanie Zamawiającemu raportu końcowego uwzględniającego uwagi Zamawiającego oraz broszury	Tydzień 30	P.Stronkowski, K.Gurbiel, J.R.Stempień, M.Zub, B.Leszczyńska

6.3. Współpraca z Zamawiającym

W trakcie realizacji badania zespół badawczy będzie pozostawać w stałym kontakcie z Zamawiającym. Za organizację współpracy będzie odpowiadał kierownik zespołu badawczego.

Współpraca z Zamawiającym będzie obejmowała:

- cotygodniowe przekazywanie Zamawiającemu informacji dotyczących przebiegu badania i pojawiających się problemów oraz zagrożeń w realizacji badania, w formie krótkiego pisemnego raportu przesyłanego drogą elektroniczną;
- konsultowanie narzędzi badawczych;
- pozostawanie w stałym kontakcie z Zamawiającym (, kontakt telefoniczny oraz drogą elektroniczną, wyznaczenie osoby do kontaktów roboczych),
- bieżące informowanie o stanie prac, pojawiających się problemach i innych zagadnieniach istotnych dla realizacji badania, w miarę potrzeb.
- spotkania z Zamawiającym odpowiednio do potrzeb.

Zamawiający będzie mieć możliwość uczestniczenia w wybranych etapach badań terenowych.

Ze swojej strony będziemy prosić Zamawiającego o pomoc w sprawnym przeprowadzeniu badania poprzez:

- jak najszybsze przekazanie elektronicznej bazy danych projektów

- odpowiednie pismo informujące o celach prowadzonego badania i zwracającego się o udział w nim, dla ułatwienia przeprowadzenia badań terenowych.

7. Produkty badania

Przygotowane zostaną następujące produkty prezentujące efekty prac badawczych i koncepcyjnych:

- raport metodologiczny
- prezentacja multimedialna raportu metodologicznego
- raport końcowy
- prezentacja multimedialna raportu końcowego
- dodatkowe streszczenie raportu metodologicznego w wersji polskiej i angielskiej
- broszura w wersji polskiej i angielskiej.

Wszystkie materiały opracowane w trakcie realizacji badania zostaną opatrzone informacją o jego finansowaniu ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 200713; w zależności od wielkości, rodzaju i techniki wykonania produkty te zostaną oznaczone zgodnie z wariantem podstawowym lub minimalnym, określonym w Strategii komunikacji Funduszy Europejskich.

7.1. Raport końcowy

Na podstawie badania sporządzony zostanie raport końcowy. Zostanie on przygotowany w języku polskim i będzie miał następującą strukturę:

1. streszczenie raportu - nie więcej niż 10 stron A4 (również w jęz. angielskim);
2. spis treści;
3. wprowadzenie;
4. syntetyczny opis wybranej i zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu;
5. opis wyników badania;
6. wnioski z realizacji okresu 2004-2006 i rekomendacje dla:
 - planowania i realizacji interwencji w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia oraz Programów Operacyjnych w latach 2007-2013,
 - optymalnego ukierunkowania środków krajowej rezerwy wykonania (wskazujący najbardziej efektywne i skuteczne kategorie interwencji i typy projektów w kontekście obszaru badania), oraz określający ew. nowe obszary, które obecnie nie są realizowane w ramach programów operacyjnych, a ich realizacja jest wskazana w kontekście osiągnięcia celów NSRO,
 - kształtu i systemu realizacji polityki spójności po roku 2013,
 - krajowych prorozwojowych polityk publicznych prowadzonych w obszarach wsparcia Narodowego Planu Rozwoju oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia.

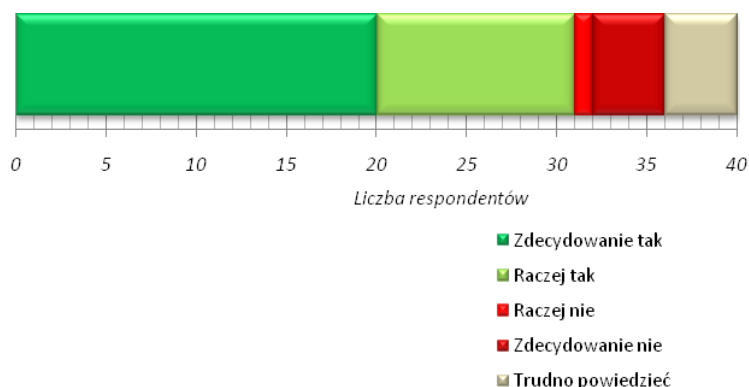
7. aneksy:

- Aneks 1 - opracowana tabela rekomendacji zgodna z załącznikiem 1 do SOPZ
- Aneks 2 - przedstawiający szczegółową metodologię badania
- pozostałe Aneksy

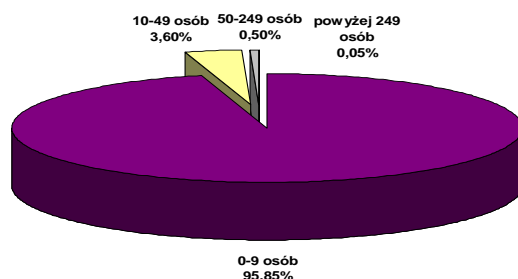
Raport końcowy będzie udzielać wyczerpujących odpowiedzi na postawione problemy badawcze i pytania ewaluacyjne. Dokument będzie opracowany w sposób czytelny i zrozumiały, a wnioski i rekomendacje wynikające z badania będą obiektywne, pragmatyczne i precyzyjne.

Szczególna waga zostanie przyłożona do atrakcyjności sposobu prezentacji danych i wniosków z badania. Wykorzystane będą wszelkie uzupełnienia graficzne analiz powiększające przejrzystość i czytelność raportu, takie jak: tabele, wykresy, grafy, itp.

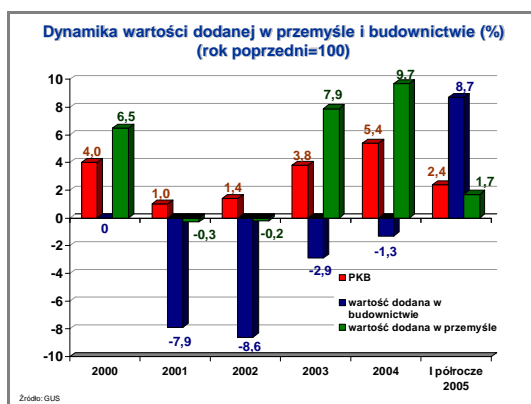
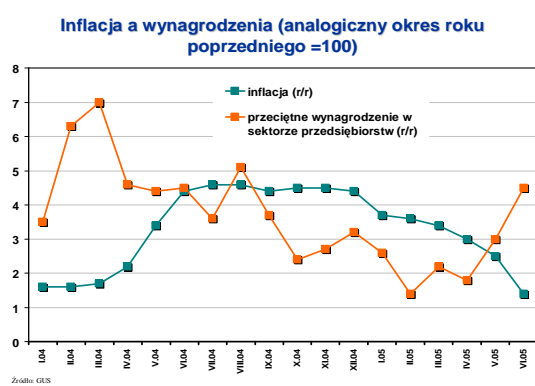
Oto przykładowe formy prezentacji graficznej zagregowanych danych:

Struktura firm budowlanych według zatrudnienia (%)

Źródło: GUS; stan na koniec czerwca 2005r.

Rysunek 2. Przykłady prezentacji graficznej danych.

Źródło: opracowanie własne.

Rekomendacje zostaną przedstawione w formie tabeli, zgodnie z formatem przekazanym przez Zamawiającego.

Raport końcowy zostanie dostarczony w wersji elektronicznej (CD-ROM) oraz papierowej (raport max. 100 str. bez aneksów) w 5 egz.

7.2. Broszura informacyjna

Przygotujemy również 4-stronicowe opracowanie (format A5) w kształcie broszury, w języku polskim i angielskim. Będzie ona napisana językiem zrozumiałym dla szerokiego grona odbiorców i będzie zawierać krótki opis badania oraz najważniejsze wyniki i rekomendacje płynące z raportu. Broszura będzie wzbogacona o wykresy, mapy, ewentualnie zdjęcia i będzie opracowana graficznie w formie umożliwiającej jej publikację bez dodatkowych korekt. Będzie ona zachęcać do lektury całego dokumentu.

Broszura zostanie przekazana w formie elektronicznej (CD-ROM) i drukowanej (5 egzemplarzy).

7.3. Prezentacje wyników badania

Dokonana zostanie także prezentacja raportu metodologicznego i raportu końcowego w formie prezentacji multimedialnej na maksymalnie 3 spotkaniach, w terminach i uzgodnionych z Zamawiającym.

Prezentacje będą koncentrować się na kluczowych elementach danego raportu i będą przygotowane w sposób syntetyczny, w atrakcyjnej wizualnie formie, tak aby uczestnicy spotkań mogli łatwo zapoznać się z podstawowymi kwestiami będącymi przedmiotem prezentacji i dyskusji, bez rozpraszania uwagi na mniej istotne szczegóły.

Dodatkowo jesteśmy gotowi do wzięcia udziału w ewentualnym spotkaniu uzgodnieniowym omawiającym Tabelę wniosków i rekomendacji z jej adresatami.

8. Harmonogram realizacji zamówienia

Projekt badawczy zostanie zrealizowany w przeciągu 210 dni.

W ramach etapu I badania, w terminie 21 dni od dnia podpisania umowy przedstawiony będzie projekt raportu metodologicznego, zaś w ciągu 50 dni przedłożony zostanie raport metodologiczny.

W ramach etapu II w terminie 182 dni przedstawiony będzie projekt raportu końcowego oraz broszury, a następnie z terminie 210 dni przedłożona zostanie ostateczna wersja raportu końcowego oraz broszury.

Szczegółowy harmonogram realizacji badania w układzie tygodniowym z podziałem zadań pomiędzy członków zespołu badawczego zawiera załączony wykres Gantta.

9. Bibliografia

- *Analiza zapisów linii demarkacyjnej pomiędzy programami operacyjnymi: polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej* – analiza wykonana w 2008 r. przez PSDB.
- Babbie, Earl. 2004. *Badania społeczne w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Churchill, Gilbert. 2002. *Badania marketingowe. Podstawy metodologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Daniłowicz, Paweł. 1997. *Źródło – materiał – dane*. W: M. Malikowski i M. Niezgoda (oprac.), *Badania empiryczne w socjologii. Wybór tekstów*. Tyczyn: Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza.
- Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS – raport końcowy” – analiza wykonana w 2008 r. przez Agrotec Polska i Polskie Towarzystwo Socjologiczne.
- Hague, Paul, Nick Hague i Carol-Ann Morgan. 2005. *Badania rynkowe w praktyce*. Gliwice: Wydawnictwo Helion.
- *Komplementarność projektów z zakresu infrastruktury transportu drogowego realizowanych w ramach ZPORR oraz komplementarność projektów z zakresu infrastruktury transportu drogowego realizowanych w ramach ZPORR z innymi inicjatywami w tym zakresie* – analiza wykonana w 2008 r. przez Kantor Doradcy w Zarządzaniu.
- Lisowska-Magdziarz, Małgorzata. 2004. *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Lutyńska, Krystyna. 1984. *Wywiad kwestionariuszowy. Przygotowanie i sprawdzanie narzędzia badawczego*, Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Lutyński, Jan. 2000. *Metody badań społecznych. Wybrane zagadnienia*, Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe.
- Mayntz, Renate, Kurt Holm i Peter Hübner. 1985. *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, Warszawa: PWN.
- *Mechanizmy zapewnienia komplementarności działań pomiędzy Europejskim Funduszem Społecznym a Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- *Ocena szacunkowa Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013* – analiza wykonana przez Kantor Doradcy w Zarządzaniu i LRDP – Kantor.
- *Oddziaływanie funduszy strukturalnych na poziomie podregionów NUTS 3* – analiza wykonana w 2007 r. przez PROKSEN – PBS DGA.
- Pierścionek, Zdzisław. 1998. *Strategie rozwoju firmy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Pisarek, Walery. 1983. *Analiza zawartości prasy*. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych.
- Pylak, Korneliusz. 2009. *Podręcznik ewaluacji projektów infrastrukturalnych*. Warszawa: PSDB.
- Romanowska, Maria. 2004. *Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Suszyński, Cezary. 1994. *Synergia w działalności rynkowej przedsiębiorstw* „Monografie i Opracowania” nr 355.
- Sztabiński, Franciszek. 1997. *Ankieta pocztowa i wywiad kwestionariuszowy*, Warszawa: IFiS PAN.
- Wierzbński, Jerzy. 2008. *Statystyka opisowa*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- www.mrr.gov.pl

